

Informacja
dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej
i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2012
(art. 35 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 27 VIII 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz
zatrudnianiu osób niepełnosprawnych)

Wstęp

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zadania przypisane ustawowo do realizacji samorządowi województwa obejmowały w 2012 r.:

1. realizację wojewódzkiego programu dotyczącego wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych,
 2. opracowywanie i przedstawianie Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych informacji o prowadzonej działalności,
 3. dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
 4. dofinansowanie kosztów utworzenia i działalności Zakładów Aktywności Zawodowej,
 5. opiniowanie wniosków o wpis do rejestru ośrodków przyjmujących grupy turnusów rehabilitacyjnych,
 6. współpracę z Wojewódzką Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Marszałku Województwa Lubelskiego,
 7. współpracę z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami w realizacji zadań wynikających z ustawy,
 8. współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym zlecanie organizacjom pozarządowym na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.
- Ponadto, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie podjął realizację Programu wyrównywania różnic między regionami II w obszarze A.

Wzorem lat ubiegłych, niniejsza informacja została sporządzona na podstawie informacji będących w posiadaniu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, z racji wykonywanych zadań oraz w oparciu o dane przekazane przez instytucje funkcjonujące w obszarze szeroko pojętej polityki społecznej, w tym Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, Lubelskie Kuratorium Oświaty, uczelnie

wyższe funkcjonujące w województwie lubelskim, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe urzędy pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Systematyczna analiza danych przekazywanych co roku przez ww. instytucje pozwoliła na zobrazowanie funkcjonowania systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących region na przestrzeni blisko 10 lat. Umożliwiła podjęcie próby zidentyfikowania problemów i potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych oraz działalności instytucji i organizacji ukierunkowanych na wsparcie tego środowiska. Cykliczne opracowywanie materiału o całorocznych działaniach wielu instytucji i podmiotów sektora pozarządowego pozwoliło na poszerzenie wiedzy o obecnej sytuacji osób niepełnosprawnych, jak też rozwiązaniach i kierunkach działań, które wywarły największy wpływ na ukształtowanie tej sytuacji. Pogłębiona analiza danych daje możliwość oceny efektywności podejmowanych przedsięwzięć, zwrócenia uwagi na obszary, w których nastąpiła poprawa w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych, jak też obszary, w których sytuacja jest niepokojąca, obserwuje się stagnację, brak skutecznej pomocy, promowanie działań nieefektywnych.

Orzecznictwo dotyczące niepełnosprawności.

Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydały w 2012 r. 36.455 orzeczeń dot. niepełnosprawności osób po 16 roku życia. 33.980 dotyczyło określenia stopnia niepełnosprawności, 1.381 niezaliczenia do osób niepełnosprawnych i 1.094 odmowy ustalenia stopnia niepełnosprawności. Liczba orzeczeń ogółem wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 2.782. Po raz pierwszy wydano 19.279 orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych. 38,43% spośród nich dotyczyło stopnia znacznego (spadek w stosunku do roku poprzedniego o blisko 1,6%), 37,64% umiarkowanego (wzrost o 1% w stosunku do ubiegłego roku), a 23,92% lekkiego. Powyższe dane są porównywalne z danymi z 2011 r. W skali kilku ostatnich lat umocnił się wzrost liczby orzeczeń o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przy jednoczesnym spadku liczby orzeczeń przyznających stopień lekki.

Liczba orzeczeń dot. ustalenia niepełnosprawności (osoby poniżej 16 r. życia) wyniosła w przywołanym wyżej okresie 5.622 i była niższa od liczby orzeczeń wydanych w 2011 r. o 165. Wydano 4.908 orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych (87,30% wszystkich orzeczeń dot. osób poniżej 16 roku życia). W ostatnich latach obserwuje się spadek liczby wydawanych orzeczeń dot. osób z tej kategorii wiekowej.

Spośród wniosków dot. osób po 16 roku życia złożonych w powiatowych zespołach do spraw orzekania o niepełnosprawności 24,3 % dotyczyło zasiłku pielęgnacyjnego, 21,4% korzystania z systemu środowiskowego wsparcia, 20,86% odpowiedniego zatrudnienia (wzrost o 1,5% w skali roku). Przedmiotem złożonych wniosków były ponadto konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, korzystanie z karty parkingowej, szkolenie, uczestnictwo w terapii zajęciowej. W odniesieniu do wniosków dot. osób przed 16 rokiem życia, 82,7% miało na celu przyznanie zasiłku pielęgnacyjnego, a 15% zasiłku stałego.

Ad 1. Realizacja wojewódzkiego programu dotyczącego wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych (art. 35 ust. 1 pkt 1 ustawy).

Program jest integralną częścią Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005 - 2013. Obejmuje następujące działania:

- I. Zapobieganie powstawaniu zjawiska niepełnosprawności.
- II. Ograniczanie i łagodzenie skutków niepełnosprawności.
- III. Wspieranie edukacji i zatrudnienia w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych, współpraca z jednostkami kształcącymi, w tym wyższymi uczelniami.
- IV. Promowanie i wspieranie postaw obywatelskich.

Program realizowany jest przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa we współpracy z Lubelskim Urzędem Wojewódzkim w Lublinie, Wojewódzkim Urzędem Pracy, samorządami powiatowymi i gminnymi, organizacjami pozarządowymi, a także Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

I Zapobieganie powstawaniu zjawiska niepełnosprawności.

1) Promocja zdrowia i edukacja prozdrowotna. Poprawa opieki medycznej.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Zakłady Opieki Zdrowotnej podległe Samorządowi Województwa Lubelskiego w ramach umów z NFZ w roku 2012 realizowały na rzecz osób niepełnosprawnych usługi i/lub świadczenia rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, diagnostyczne, lecznicze, w zależności od specjalizacji i charakteru placówki. Jednostki ochrony zdrowia

prowadziły także działania edukacyjne i informacyjne. W części jednostek ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego przeprowadzono, bądź rozpoczęto w ubiegłym roku modernizację obiektów, a przy tym usunięto bariery architektoniczne i przystosowano placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych.

2) Kultura fizyczna i sport.

W 2012 roku w ramach dotacji z budżetu Województwa Lubelskiego na zadania publiczne w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej dotowano zadania skierowane do osób niepełnosprawnych. Na realizację tych zadań Zarząd Województwa Lubelskiego przyznał dotację w kwocie 70.820 zł (o 35.580 zł mniej niż w 2011 r.). Dotacja została wykorzystana w pełni przez trzy organizacje: Lubelski Klub Sportowy Głuchych „Spartan” - kwota 57.000 zł, Integracyjne Centrum Sportu i Rehabilitacji „Start” - kwota 11.930 zł na 2 zadania, Klub Sportowy Głuchych Hetman w Łukowie - kwota 1.890 zł. Ponadto Marszałek Województwa Lubelskiego przyznał nagrody za osiągnięte wyniki sportowe 3 sportowcom niepełnosprawnym na kwotę 7.000 zł oraz wyróżnienie dla osób zaangażowanych w działalność sportową na łączną kwotę 3.332 zł.

II Ograniczanie i łagodzenie skutków niepełnosprawności.

1) Wspieranie integracji społecznej. Podejmowanie działań mających na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Zadanie to wypełniają poszczególne oddziały Departamentu Kultury, Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego oraz podległe mu wojewódzkie samorządowe instytucje kultury, m.in. Muzeum Lubelskie, Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym, Muzeum Wsi Lubelskiej, Teatr im. Juliusza Osterwy w Lublinie, Teatr Muzyczny w Lublinie, Wojewódzki Dom Kultury, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Muzeum im. Zamoyskich w Kozłowie. Z pisma przekazanego przez ww. Departament wynika, że instytucjami, w których podjęto działania na rzecz zniesienia barier architektonicznych były w 2012 r. Filharmonia im. H. Wieniawskiego w Lublinie, Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice” i Muzeum Lubelskie w Lublinie. W budynku Filharmonii rozpoczęła się gruntowna przebudowa pomieszczeń, mająca na celu m.in. dostosowanie obiektu do potrzeb niepełnosprawnych pracowników, jak i melomanów. W latach 2010 - 2012 przeprowadzono przebudowę Spichlerza w Gardzienicach z przeznaczeniem na nowy teatr i siedzibę Akademii Praktyk Teatralnych. Obiekt jest w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych. Obecnie podejmowane są starania o uzyskanie decyzji o pozwoleniu na

użytkowanie. Ponadto w ubiegłym roku trwał remont pałacu w Gardzienicach i oficyny północnej. Oddanie tych obiektów do użytku zaplanowano na 2013 r. W Muzeum na Zamku Lubelskim zainstalowano schodolaz umożliwiający dostęp do części budynku. W Muzeum Wsi Lubelskiej powstało „Miasteczko Prowincjonalne Europy Środkowej” również dostosowane do potrzeb ludzi niepełnosprawnych. Niestety, duża część obiektów kultury w dalszym ciągu jest nie w pełni dostosowana, zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Jest to m.in. związane z ich zabytkowym charakterem i związanym z tym wpisaniem do rejestru zabytków. W większości z nich udostępnia się część ekspozycji, dostawia prowizoryczne podjazdy, pomocą służą pracownicy (np. Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym), niemniej do osiągnięcia wysokich standardów w zakresie dostępności tych obiektów pozostaje nadal wiele do zrobienia. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niesłyszących lub niewidomych, instytucje udostępniają np. aparaturę umożliwiającą odbiór osobom słabo słyszającym, przewodniki i podpisy eksponatów w alfabecie Braille’a (Filharmonia, Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym, Teatr im. Juliusza Osterwy w Lublinie). Część instytucji dostosowuje ofertę do możliwości odbioru przez osoby niepełnosprawne (Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, Muzeum Lubelskie, Muzeum Wsi Lubelskiej, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie). Przygotowują one specjalne programy zwiedzania, lekcje muzealne, usługi przewodnickie, zajęcia edukacyjne, imprezy integracyjne. Pracownicy instytucji kultury służą pomocą w organizacji imprez, szkoleń, wydarzeń artystycznych. Pełnią rolę prelegentów i jurorów. Udzielają pomocy metodycznej i szkoleniowej. Część instytucji zapewnia możliwość bezpłatnego skorzystania ze swojej oferty, zwłaszcza zorganizowanym grupom osób niepełnosprawnych (Teatr Muzyczny w Lublinie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Muzeum Wsi Lubelskiej). Instytucje nie prowadzą ewidencji odwiedzających indywidualnie osób niepełnosprawnych. Odnotowują udział grup zorganizowanych zwłaszcza przez organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, jednostki pomocy społecznej.

Zadania związane z udostępnieniem dóbr kultury osobom niepełnosprawnym realizowane były także w ramach zlecenia zadań podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego. W 2012 r. dofinansowano 3 zadania zorganizowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną w Poniatoewj - XIII Przegląd Małych Form Teatralnych - kwota dotacji 3.000 zł, Fundację Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Potrzebujących Pomocy Otwórzmy Swoje Serca z Zamościa - Przegląd

Poezji Recytowanej i Śpiewanej Osób Niepełnosprawnych „O Księżyc Twardowskiego” -kwota dotacji 3.596 zł i Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Jedność” w Kodniu - kwota dotacji 5.600 zł.

III Wspieranie edukacji i zatrudnienia w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych.

1)Edukacja.

Edukacja na poziomie przedszkole - szkoła średnia.

Z danych przesłanych przez Lubelskie Kuratorium Oświaty, opracowanych na podstawie Systemu Informacji Oświatowej, wynika, że łączna liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczęszczającej do placówek edukacyjnych wszystkich typów wynosi w województwie lubelskim 6.800. Liczba uczniów uczęszczających do szkół i placówek z oddziałami integracyjnymi wynosi 887. Do szkół ogólnodostępnych uczęszcza 2.118 uczniów niepełnosprawnych, a do szkół specjalnych 3.795 uczniów. W przedszkolach specjalnych uczy się 209 dzieci, w integracyjnych i z oddziałami integracyjnymi 276, w przedszkolach powszechnych 132.

W roku szkolnym 2012/2013 funkcjonowały 143 placówki kształcenia specjalnego, w tym:

<i>Lp.</i>	<i>Struktura placówek kształcenia specjalnego</i>	<i>Liczba placówek</i>	<i>Liczba uczniów</i>
1.	przedszkola	14	209
2.	szkoły podstawowe	36	1.169
3.	gimnazja	38	1.193
4.	liceum ogólnokształcące, uzupełniające i profilowane	7	96
5.	technikum	2	15
6.	szkoły zawodowe	19	699
7.	szkoły przysposabiające do pracy	27	623
Razem		143	4.004

Liczba placówek integracyjnych, bądź z oddziałami integracyjnymi wyniosła w ubiegłym roku szkolnym 108. Zgodnie z najnowszą informacją Kuratorium Oświaty zmalała liczba dzieci uczęszczających do tych placówek. W latach 2008/2009 wyniosła ona 1.106 osób, w 2010/2011 - 1.325, w 2011/2012 - 1.205, a w 2012/2013 - 1.163. Zmniejszyła się liczba przedszkoli integracyjnych, a wzrosła liczba szkół podstawowych i gimnazjum, w których uczą się dzieci niepełnosprawne.

Liczba placówek z oddziałami integracyjnymi w latach 2000 - 2012:

Lp.	Struktura placówek z oddziałami integracyjnymi	2000	2004	2005	2006	2007	2008 -2009	2010 -2011	2011 -2012	2012
1.	Przedszkola	15	22	22	22	23	24	24	29	26
2.	Szkoły podstawowe	13	30	37	37	38	38	39	40	42
3.	Gimnazja	1	6	14	19	19	23	21	24	27
4.	Szkoły ponadgimnazjalne	0	5	6	6	10	9	10	14	13

Placówki integracyjne, bądź z oddziałami integracyjnymi oraz liczba uczniów w tych placówkach w latach 2008 - 2012:

Lp.	Struktura placówek z oddziałami integracyjnymi	Liczba placówek				Liczba uczniów			
		2008/ 2009	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2008/ 2009	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013
1.	Przedszkola	24	24	29	26	247	114	290	276
2.	Szkoły podstawowe	38	39	40	42	529	738	514	512
3.	Gimnazja	23	21	24	27	220	370	254	241
4.	Szkoły ponadgimnazjalne	9	10	14	13	110	103	147	134

Analizując dane dotyczące kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w województwie lubelskim, można zauważyć wzrost liczby dzieci kierowanych do szkół specjalnych, przy jednoczesnym zmniejszaniu liczby dzieci w szkołach integracyjnych. Być może ponad dziesięcioletnie doświadczenia dowiodły, że system integracyjny nie do końca spełnia swoją rolę w odniesieniu do wszystkich dzieci, które nim objęto, bądź nie dopracowano go tak, żeby adresować go do coraz większej liczby dzieci. Kształcenie integracyjne wymaga sprawnej organizacji, przygotowania merytorycznego kadry, większej liczby nauczycieli, nakładów finansowych, które pozwolą skutecznie nauczać dzieci niepełnosprawne i włączyć je w życie społeczne szkoły. Zorganizowanie sprawnego systemu tego kształcenia powinno obejmować dobre rozwiązania organizacyjne i finansowe.

Uczelnie wyższe

Wyszkolenie wyższe na uczelniach w województwie lubelskim zdobywa obecnie ponad 1.600 niepełnosprawnych studentów. Do roku 2010 liczba studentów na uczelniach lubelskich wzrastała. Od 2011 r. odnotowuje się spadek w tym zakresie. Być może jest to spowodowane coraz bogatszą ofertą edukacyjną szkół wyższych, państwowych i prywatnych, zakładanych w różnych miastach powiatowych województwa lubelskiego, a co za tym idzie możliwością studiowania w pobliżu miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej. Do nauki w Lublinie zniechęcają także wysokie koszty utrzymania w tym mieście oraz trudności w dostaniu się na uczelnie lubelskie. Z drugiej strony należy podkreślić, że to właśnie

w Lublinie są najlepiej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, nie tylko w odniesieniu do zniesienia barier architektonicznych, ale również w zakresie wykorzystania nowych technologii, sprzętu, materiałów wspierających proces kształcenia osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Liczba niepełnosprawnych studentów na uczelniach lubelskich w latach 2008 - 2012:

<i>Uczelnia</i>	<i>Liczba niepełnosprawnych studentów</i>				
	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej	416	484	465	417	382
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II	520	520 (477 z orzeczeniem)	600 (462 z orzeczeniem)	461	450 (420 z orzeczeniem)
Uniwersytet Przyrodniczy	125	138	144	135	145
Politechnika Lubelska	97	131	124	136	118
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie	55	77	62	43	39
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie	157	187	219	226	217
Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie	-	-	-	-	15
Uniwersytet Medyczny	47	75	86	101	108
Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie	-	-	-	6	4
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	-	-	-	38	45
Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Chełmie	-	-	-	13	10
Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu	-	-	-	36	38
Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna im. Jana Zamoyskiego w Zamościu	-	-	-	3	4
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej	-	-	-	60	57
Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej	-	-	-	3	5
Lubelska Szkoła Wyższa w Rykach	-	-	-	12	10
Puławska Szkoła Wyższa z siedzibą w Puławach	-	-	-	6	2
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu	-	-	-	15	15
Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie	-	-	-	-	14
Razem:	1.417	1.569	1.700	1.711	1.678

Informacja dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2012 r.

Informacja za 2012 rok obejmuje dane dotyczące nie tylko uczelni funkcjonujących w Lublinie, ale również w pozostałych miastach województwa. Pozwala to pełniej zobrazować sytuację w zakresie kształcenia osób niepełnosprawnych na poziomie wyższym, zwłaszcza w odniesieniu do osób zamieszkałych poza Lublinem, dla których dojazd i koszty utrzymania i edukacji w tym mieście mogą stanowić poważną barierę w kontynuowaniu nauki. Informacje o działalności uczelni na rzecz niepełnosprawnych studentów, koncentrowały się nie tylko na likwidowaniu barier architektonicznych, dostosowaniu obiektów dydaktycznych i bazy socjalnej do potrzeb tych osób (podjazdy, windy, toalety, miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych). Potrzeby w tym zakresie zostały w dużej mierze zabezpieczone w poprzednich latach, m.in. dzięki dofinansowaniu inwestycji ze środków unijnych. Informacje przekazane przez poszczególne uczelnie wskazują na coraz lepsze zrozumienie potrzeb w zakresie kształcenia osób niepełnosprawnych, w tym nie tylko postrzeganie ich pod kątem umożliwienia im wejścia do obiektów należących do uczelni i stworzenia warunków do poruszania się w tych obiektach, ale też w szerszym ujęciu, w tym w zakresie zorganizowania nauki w miarę indywidualnych potrzeb. Większość uczelni, zwłaszcza tych, na których studiuje większa liczba osób niepełnosprawnych, posiada, jeśli nie pełnomocników rektorów ds. studentów niepełnosprawnych, to osoby specjalnie wyznaczone do takich celów. Niektóre, zwłaszcza lubelskie uczelnie, zorganizowały punkty konsultacyjno - informacyjne dla niepełnosprawnych studentów (np. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II w Lublinie, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Państwowa Szkoła Wyższa im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Uniwersytet Marii Curie - Skłodowskiej, Politechnika Lubelska). Studenci niepełnosprawni objęci są programem stypendialnym. Działania podejmowane przez uczelnie w minionym roku polegały również m.in. na wprowadzeniu dodatkowych zajęć dla studentów niepełnosprawnych, odpowiednim zorganizowaniu sesji egzaminacyjnych, umożliwieniu, bądź ułatwieniu uczestnictwa osób niepełnosprawnych w zajęciach, zorganizowaniu pomocy tłumaczy języka migowego, stenotypistów, zgrywaniu zajęć, udostępnianiu druku o zmienionej czcionce, zapisu elektronicznego, nagrań audio, notebooków wraz ze specjalnym oprogramowaniem, organizowaniu specjalnych stanowisk korzystania z informacji np. przez osoby niewidome. W większości uczelni wprowadzono szkolenia edukacyjno - rehabilitacyjne dla studentów i doktorantów niepełnosprawnych. Uczelnie coraz częściej dostrzegają także potrzebę zakładania na swoich stronach internetowych zakładek

poświęconych osobom niepełnosprawnym oraz uruchamiania usług umożliwiających skorzystanie z treści stron internetowych np. przez osoby niedowidzące (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie). Analizując informacje przekazywane przez uczelnie w ciągu kilku ostatnich lat można zauważyć zmiany postrzegania i definiowania potrzeb niepełnosprawnych studentów. Umożliwienie kształcenia na poziomie wyższym postrzegane było wcześniej głównie jako udostępnienie obiektów, likwidacja barier architektonicznych, a z czasem, zwłaszcza na uczelniach lubelskich, ewoluowało do działań mających na celu udostępnianie materiałów, oprogramowania, nowoczesnych urządzeń i sprzętu pomocnych osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności, nie tylko z niepełnosprawnością ruchową. Wynika to zapewne z postępu technologii, pojawienia się coraz nowocześniejszych urządzeń, programów, adaptacji materiałów dydaktycznych, ale również coraz większej wiedzy o skutecznym wspieraniu osób niepełnosprawnych, zrozumienia i zmiany mentalności w tym zakresie.

Program Student II realizowany przez Lubelski Oddział PFRON objął w 2012 r. 1008 osób niepełnosprawnych uczących się w szkołach policealnych różnego typu, studiujących, w tym na studiach doktoranckich.

Działalność samorządu województwa w zakresie edukacji przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Jednostki oświatowe prowadzone przez Województwo Lubelskie podejmują działania zmierzające do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych. **Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli** prowadzi liczne formy doskonalenia zawodowego w postaci kursów kwalifikacyjnych i doskonalących, szkoleń, warsztatów. W swojej ofercie edukacyjnej posiada także programy dotyczące zagadnień niepełnosprawności. Ogółem przeszkolono 2.338 osób w formie kursów kwalifikacyjnych (2), kursów doskonalących, konferencji, szkoleń zespołów nauczycieli i rad pedagogicznych (35) oraz udzielono konsultacji w 4 dziedzinach.

Biblioteki pedagogiczne posiadają bogate zbiory z zakresu pedagogiki specjalnej systematycznie uzupełniane o nowości ukazujące się na rynku wydawniczym. Zakup fachowej literatury dokonywany jest m. in. pod kątem potrzeb nauczycieli i studentów pedagogiki specjalnej, terapii zajęciowej i kierunków pokrewnych. Placówki posiadają też zbiory audiowizualne poświęcone problemom osób niepełnosprawnych, a wśród nich kasety wideo, płyty DVD, edukacyjne programy komputerowe. W miarę możliwości starają się uzupełniać zbiory o nagrania w najnowszym układzie cyfrowym. Prenumerują czasopisma,

gromadzą zbiory na różnych nośnikach (książki, zbiory audiowizualne i multimedialne) wspierające nauczycieli i osoby zainteresowane zagadnieniem edukacji osób niepełnosprawnych oraz same osoby niepełnosprawne. Biblioteki realizują szereg zajęć o charakterze dydaktyczno - kulturalnym z zakresu edukacji czytelniczej, medialnej, regionalnej, informatycznej, historycznej, z uwzględnieniem treści popularnonaukowych. Typowymi formami zajęć są zajęcia warsztatowe, w tym multimedialne, spotkania autorskie, wystawy, konkursy, projekcje filmów edukacyjnych. Placówki współpracują z różnymi jednostkami i organizacjami wspierającymi osoby niepełnosprawne z terenu swojego działania. Są to najczęściej szkoły specjalne lub z oddziałami integracyjnymi, ośrodki szkolno - wychowawcze, środowiskowe domy samopomocy, organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Placówki organizują także warsztaty, szkolenia dla kadry i wolontariuszy pracujących z osobami niepełnosprawnymi, imprezy, konkursy dla różnych środowisk, w tym osób starszych i niepełnosprawnych. Włączają się w imprezy kulturalno - oświatowe. Trzy **szkoły specjalne**, działające przy zakładach opieki zdrowotnej (w Lublinie, Krasnobrodzie i Puławach) obejmują dzieci i młodzież niepełnosprawną procesem edukacyjno - wychowawczym. Organizują także szereg uroczystości o charakterze kulturalnym i oświatowym. W ramach doskonalenia zawodowego nauczyciele uczestniczą w studiach, kursach, konferencjach metodycznych. Przekłada się to na lepszą pracę z uczniem niepełnosprawnym, wspomaganie jego rozwoju oraz kompensację dysfunkcji. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności nauczycieli pozwala na stosowanie podczas zajęć indywidualnych i grupowych m.in. technik relaksacyjnych, muzykoterapii, arteterapii, programów prozdrowotnych, itp. **Szkoły medyczne** w ramach programów szkolno - wychowawczych realizują szereg akcji i spotkań we współpracy z jednostkami pomocy społecznej i organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Współpraca obejmuje działania wchodzące w zakres zadań statutowych szkoły, jak też wspólne działania okazjonalne i społeczne.

2) Sytuacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Z danych przekazanych przez Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie dotyczących liczby zakładów pracy chronionej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w tych zakładach wynika, że na koniec 2012 r. liczba podmiotów gospodarczych posiadających status zakładów pracy chronionej wyniosła 28 (jeden zakład rozpoczął zwalnianie pracowników, w związku z czym od początku roku 2013 liczba ta wynosi 27). Zakłady zatrudniały ogółem 2.582 pracowników niepełnosprawnych. Poniższa tabela obrazuje

systematyczne zmniejszanie się zarówno liczby zakładów w województwie lubelskim, jak i zatrudnienia w tych zakładach od roku 2000. Zakłady pracy chronionej znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej, podobnie jak wiele innych zakładów, zwłaszcza produkcyjnych. W ostatnim roku 4 kolejne zakłady straciły status zakładów pracy chronionej. Zmniejszyła się liczba zatrudnionych w nich osób niepełnosprawnych. W województwie działa 5 zakładów aktywności zawodowej, które zatrudniają 176 osób niepełnosprawnych. Jednocześnie od 5 lat nie powstał nowy zakład aktywności zawodowej. Pomimo potrzeb w tym zakresie, utworzenie nowego zakładu wiązałoby się z dużymi wydatkami, zwłaszcza ze środków PFRON przyznanych województwu wg. algorytmu, zarówno w odniesieniu do kosztów utworzenia, jak i corocznego dofinansowywania działalności. Na zabezpieczenie potrzeb funkcjonujących zakładów przeznaczane jest co roku ok. 50% z łącznej puli środków przyznanych Województwu na realizację wszystkich zadań ustawowych z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych. W 2012 r. PFRON naliczył na koszty działalności ZAZ kwotę 2.980.337 zł, zaś realna kwota zobowiązań wynosiła 3.237.500 zł. Różnicę w kosztach pokryło województwo kosztem realizacji innych zadań. Zakłady otrzymują także dotację z budżetu województwa. Podjęcie zobowiązań związanych z dofinansowywaniem nowych zakładów istotnie ograniczałoby możliwości finansowania pozostałych zadań.

Liczba zakładów pracy chronionej i zatrudnionych w nich pracowników niepełnosprawnych:

Lata	Liczba zakładów pracy chronionej	Liczba niepełnosprawnych pracowników
2000	57	4.917
2001	56	4.829
2003	55	4.442
2003	53	4.188
2004	45	3.965
2005	43	3.818
2006	43	3.748
2007	42	3.805
2008	42	3.770
2009	39	3.400
2010	38	3.183
2011	32	2.886,87, w tym:
2012	28	2.582 w tym
		154 ze znacznym stopniem niepełnosprawności
		1.085 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności
		1.343 z lekkim stopniem niepełnosprawności

Liczba zakładów aktywności zawodowej i zatrudnionych w nich niepełnosprawnych pracowników:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba ZAZ	0	1	2	3	3	5	5	5	5	5
Liczba osób niepełnosprawnych	0	28	46	87	94	134	173	174	176	176
Ogólna liczba pracowników	0	42	67	108	134	188	239	242	244	246

W ostatnim roku zaobserwowano wzrost liczby pracodawców pobierających dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika niepełnosprawnego w ramach Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji. Wg. stanu na 31 grudnia 2012 r. z dofinansowania skorzystało ogółem 916 pracodawców, z tego 881 z otwartego rynku pracy, 30 zakładów pracy chronionej i 5 zakładów aktywności zawodowej. Liczba pracowników, których zgłoszono do dofinansowania wynosiła 6.301, z tego 3.386 z otwartego rynku pracy. Należy podkreślić, że z roku na rok wzrasta liczba pracodawców z otwartego rynku pracy korzystających z Systemu. Stanowi dla nich dodatkowe wsparcie finansowe i zachętę do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Nie zmienia to faktu, że w dalszym ciągu nie rekompensuje on spadku zatrudnienia ludzi niepełnosprawnych w zakładach pracy chronionej. Systematycznie spada bowiem liczba zakładów pracy chronionej, zatrudniających dużą liczbę ludzi niepełnosprawnych, które mają małe szanse na zatrudnienie na otwartym rynku, pomimo funkcjonowania SODiR, jego promocji i większej wiedzy o korzyściach związanych z wdrożeniem systemu.

Działania PFRON podejmowane w ostatnim roku w ramach programów celowych i zadań ustawowych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych objęły:

1. Program Junior - 38 osób niepełnosprawnych; 4 samorzady powiatowe,
2. Refundacja dodatkowych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zakładach pracy chronionej - 747 osób; 6 zakładów,

Według danych przesłanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, w ciągu 2012 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych wyniosła w województwie lubelskim 5.663 (o 494 więcej niż w 2011 r.). Na koniec 2012 r. w rejestrach urzędów pracy pozostawało 4.691 osób (o 294 więcej niż w 2011 r.), w tym 2.177 kobiet. Prawo do zasiłku posiadało jedynie 498 osób. W trakcie 12 miesięcy pracę podjęło 1.706 osób (o 115 więcej niż w 2011 r.). Wobec niewielkiej tendencji spadkowej w latach 2010 - 2011, w roku 2012 liczba osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy wzrosła. Od 2001 r. podniosła się ona ponad trzykrotnie. Zarejestrowano również 1.321 osób

niepełnosprawnych poszukujących pracy, nie pozostających w zatrudnieniu (wzrost o 115 w stosunku do ubiegłego roku). Na koniec roku w statystykach odnotowano 1.413 osób ww. kategorii. Statystyka urzędów pracy uwzględnia jedynie osoby oficjalnie zarejestrowane jako bezrobotne. Rozmiar zjawiska jest prawdopodobnie większy od oficjalnych danych.

Liczba ofert pracy skierowanych do osób niepełnosprawnych wyniosła w minionym roku 1.944, co stanowi wzrost o 744 ofert wobec roku 2011. Był to kolejny rok, w którym liczba ofert wzrosła. W ogólnej liczbie ofert 415 dot. zatrudnienia subsydiowanego (wzrost o 170 w stosunku do 2011 r.), a 542 oferty pracy sezonowej (wzrost o 331 wobec 2011 r.).

Liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych:

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.685	2.038	2.707	2.923	2.983	2.912	2834	3.284	4.939 (w ciągu roku) 4.021 (stan na koniec roku)	5.367 (w ciągu roku) 4.149 (stan na koniec roku)	5.169 (w ciągu roku) 4.397 (stan na koniec roku)	5.663 (w ciągu roku) 4.691 (stan na koniec roku)

Liczba osób niepełnosprawnych poszukujących pracy:

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
2.180	1.804	1.754	1.713	1.486	1.571	1.523	1.511	1.310 (w ciągu roku) 1.439 (stan na koniec roku)	1.374 (w ciągu roku) 1.290 (stan na koniec roku)	1.219 (w ciągu roku) 1.308 (stan na koniec roku)	1.321 (w ciągu roku) 1.413 (stan na koniec roku)

Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych:

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1213	1246	1012	1059	750	794	767	799	750	815	1.200	1.944

Liczba osób niepełnosprawnych, które korzystały ze szkoleń i kursów zawodowych:

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
b.d	b.d	b.d.	b.d.	284	166	255	317	273	365	146	180

Efektywność szkoleń osób, które ukończyły szkolenie w 2012 r. i zabiegały o zatrudnienie, mierzona liczbą osób, którym udało się znaleźć pracę wynosi od 0% do 60%. Efektywność poszczególnych rodzajów kursów pokazuje, że wymierny rezultat przyniósł kurs dot. organizacji i prowadzenia własnej firmy. Na drugim i trzecim miejscu uplasowały się kursy operatora maszyn budowlanych i drogowych oraz handlowca z obsługą komputera i kasy fiskalnej. Znacznie mniej efektywne są kursy dot. zakresu ogólnego, administracyjno

-biurowego, umiejętności społecznych, programów unijnych, komputerowy. Wskaźnik zatrudnienia dla województwa lubelskiego wyniósł w ubiegłym roku 16,9%.

Z informacji przesłanych bezpośrednio przez powiatowe urzędy pracy wynika, że wszystkie powiatowe strategie i programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych posiadają zapisy dot. działań na rzecz zatrudnienia. Zapisy te dotyczą głównie ustawowych działań z zakresu pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkolenia, przekwalifikowania. Urzędy pracy wywiązują się z nich oferując poradnictwo indywidualne i grupowe, informację zawodową, pomoc w podnoszeniu kompetencji zawodowych, a wreszcie pośrednictwa pracy i rozpowszechniania wśród pracodawców informacji o korzyściach, jakie mogą uzyskać z tyt. zatrudnienia niepełnosprawnego pracownika. Część urzędów zabiega o zwrócenie większej uwagi na dostosowanie profilu kształcenia do wymogów rynku pracy. Niektóre realizują programy współfinansowane ze środków unijnych. W ramach pośrednictwa pracy wymienione zostały zbieranie ofert pracy, organizowanie giełd pracy, skierowanie na staż, informowanie o serwisach internetowych podających oferty pracy, organizowanie spotkań informacyjnych dla pracodawców, wydawanie informatorów o usługach i instrumentach rynku pracy. Tylko niewielka część powiatowych urzędów pracy podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Polega ona przede wszystkim upowszechnianiu informacji o projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe, kierowaniu osób niepełnosprawnych na staże, bądź pomocy w rekrutacji beneficjentów dla organizacji pozarządowych oraz nawiązywaniu porozumienia o współpracy partnerskiej. Kilka urzędów nawiązało współpracę z ZUS-em w zakresie informacji ubezpieczeniowej i inspektorem pracy, w odniesieniu do oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych. W ramach ustawowych zadań powiatu dot. rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, w 2012 r., powiatowe urzędy pracy rozpatrzyły 93 wnioski o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Podpisano 56 umów na łączną kwotę 1.640.099 zł. Z tyt. zwrotu pracodawcy kosztów związanych z wyposażeniem miejsca pracy osoby niepełnosprawnej rozpatrzono 83 wnioski. Podpisano 57 umów na kwotę 2.157.398 zł. W znikomym stopniu zrealizowano zadanie dot. zwrotu miesięcznych kosztów pracodawcy z tyt. zatrudnienia pracowników pomagających pracownikom niepełnosprawnym. Podpisano 2 umowy na 11.509 zł. Spośród bezrobotnych osób niepełnosprawnych 37 skierowano na szkolenie do ośrodka szkoleniowo

-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej. 17 osób skorzystało z doradztwa organizacyjno - prawnego i ekonomicznego.

Przedsięwzięcia w ramach **Priorytetu VI Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki**, który jest wdrażany przez Wojewódzki Urząd Pracy, jako Instytucję Wdrażającą, obejmowały Poddziałanie 6.1.1, tj. Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy (grupa docelowa 100% osoby niepełnosprawne), Poddziałanie 6.1.2 dot. projektów obejmujących doradztwo, warsztaty i spotkania dla pracowników PSZ związane ze specjalizacją w pracy z osobami niepełnosprawnymi oraz Poddziałanie 6.1.3, tj. Poprawę zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych (niepełnosprawni stanowią procentowo taką grupę, w jakiej występują w ogólnej liczbie osób bezrobotnych).

Ponadto wdrażano Działanie 6.2, tj. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości oraz samo zatrudnienia (grupa docelowa 100% osoby niepełnosprawne). W odpowiedzi na otwarte konkursy i nabór projektów systemowych złożono 69 wniosków dotyczących 1.962 osób niepełnosprawnych. Wnioskodawcami były jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe. Z 23 beneficjentami podpisano 27 umów o dofinansowanie projektów, w których beneficjentami ostatecznymi było 400 osób niepełnosprawnych. Łączna wartość umów wyniosła 49,58 mln zł.

Liczba i kategoria Wnioskodawców w ramach Priorytetu VI:

Priorytet VI	Wnioskodawcy					razem	osoby niepełnosprawne, które miały być objęte wsparciem
	jednostki samorządu (w tym jednostki organizacyjne)			organizacje pozarządowe	pozostali		
	gminy	powiatu	województwa/ państwa				
Poddziałanie 6.1.1	0	6	0	11	12	29	1.167
Poddziałanie 6.1.3	0	21	0	0	0	21	274
Działanie 6.2	0	1	0	12	6	19	521

Liczby dot. beneficjentów (umów) podpisanych w ramach Priorytetu VI:

Priorytet VI	Liczba beneficjentów/ umów					razem	osoby niepełnosprawne, które miały być objęte wsparciem
	jednostki samorządu (w tym jednostki organizacyjne)			organizacje pozarządowe	pozostali		
	gminy	powiatu	województwa/ państwa				
Poddziałanie 6.1.1	0	5/4	0	0	1/1	6/5	108

Poddziałanie 6.1.3	0	21/21	0	0	0	21/21	274
Działanie 6.2	0	0	0	0	1/1	1/1	18

Formy wsparcia zaoferowane w ramach Priorytetu VI osobom rozpoczynającym prowadzenie działalności gospodarczej:

- doradztwo indywidualne i grupowe,
- szkolenia,
- przyznanie środków finansowych na rozpoczęcie działalności,
- wsparcie pomostowe,
- szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace interwencyjne, wyposażenie i dostosowanie stanowiska pracy, pomoc prawna, środki na rozpoczęcie działalności - formy wsparcia finansowane z Funduszu Pracy.

Wszystkie projekty realizowane w ramach **Priorytetu VII**, tj. Promocji integracji społecznej zmierzają do ułatwienia dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwijania instytucji ekonomii społecznej, jako formy integracji społeczno - zawodowej. W 2012 r. ogłoszono 4 konkursy otwarte oraz 3 nabory wniosków w ramach projektów systemowych. Osoby niepełnosprawne, jako grupa docelowa, zostały uwzględnione w Poddziałaniu 7.1.2, tj. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie (niepełnosprawni stanowią procentowo taką grupę, w jakiej występują w ogólnej liczbie osób objętych pomocą pcpr) oraz Działaniu 7.4, tj. Niepełnosprawni na rynku pracy (grupa docelowa 100% osoby niepełnosprawne). Wpłynęło 100 wniosków, przewidujących objęcie wsparciem 3.398 osób niepełnosprawnych. Podpisano 59 umów z 59 beneficjentami. Konkurs dotyczący wyłącznie osób niepełnosprawnych nie został rozstrzygnięty w 2012 r., w związku z czym umowy zostaną podpisane dopiero w 2013 r.

Liczba i kategoria Wnioskodawców w ramach Priorytetu VII:

	Wnioskodawcy					razem	osoby niepełnosprawne, które miały być objęte wsparciem
	jednostki samorządu (w tym jednostki organizacyjne)			organizacje pozarządowe	pozostali		
	gminy	powiatu	województwa/ państwa				
Priorytet VII							
Działanie 7.1	35	24	0	0	0	59	1.420

Działanie 7.2	0	1	0	2	5	8	130
Działanie 7.4	2	1	0	19	16	38	1.848

Liczby dot. beneficjentów (umów) podpisanych w ramach Priorytetu VI:

	Liczba beneficjentów/liczba umów				razem	osoby niepełnosprawne objęte wsparciem	
	jednostki samorządu (w tym jednostki organizacyjne)			organizacje pozarządowe			pozostali
	gminy	powiatu	województwa/ państwa				
Priorytet VII							
Działanie 7.1	35	24	0	0	0	59	1.400

Formy wsparcia zaoferowane w ramach Priorytetu VII:

- rozwój form aktywnej integracji oraz upowszechnianie integracji i pracy socjalnej,
- indywidualne plany działania w ramach aktywizacji społeczno – zawodowej osób niepełnosprawnych,
- poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne, zawodowe
- kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych i społecznych,
- promocja ekonomii społecznej i zatrudnienia w ekonomii społecznej,
- pośrednictwo pracy,
- szkolenia, staże, praktyki zawodowe,
- zatrudnienie wspomagane,
- subsydiowanie zatrudnienia,
- skierowanie do pracy w ZAZ i sfinansowanie kosztów zatrudnienia osoby niepełnosprawnej,
- usługi asystenta osobistego,
- działania o charakterze środowiskowym, w tym w szczególności edukacyjne, integracyjne, mające na celu adaptację pracownika w środowisku pracy.

Z danych przesłanych przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego wynika, że w ramach Priorytetów VIII i IX PO KL podpisano w 2012 r. 64 umowy dot. realizacji projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych. Realizatorami projektów były jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, fundacje, stowarzyszenia, szkoły, uczelnie i inne placówki oświatowe. Projekty, które otrzymały dofinansowanie dot. zajęć edukacyjnych, dydaktyczno - wyrównawczych, szkoleń zawodowych, w tym

specjalistycznych, doradztwa zawodowego i edukacyjnego, zajęć indywidualnych ukierunkowanych na terapię dzieci młodzieży. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem wyniosła 2.783.

Działania zrealizowane w 2012 r. w ramach projektu systemowego ROPS pt. „Szkolenie i doradztwo podnoszące kwalifikacje pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej”, współfinansowanego ze środków EFS obejmowały m.in. cykl szkoleń z zakresu aktywizacji społeczno - zawodowej osób niepełnosprawnych.

Zrealizowano następujące szkolenia:

1.Forum psychiatrii środowiskowej. Zakres merytoryczny szkolenia:

- 1.Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa Lubelskiego na lata 2012-2016.
- 2.Schizofrenia i co dalej? - wykład wprowadzający w tematykę forum.
- 3.Wczesna schizofrenia - wykrywanie, formy leczenia i pomocy w tym okresie.
- 4.Metody postępowania na różnych etapach zdrowienia.
- 5.Formy pomocy, w tym formy opiekuńcze i aktywizujące.
- 6.Współpraca interdyscyplinarna w tworzeniu indywidualnych programów terapeutycznych (zasady, znaczenie, skład zespołów interdyscyplinarnych, zadania członków zespołów interdyscyplinarnych).
- 7.Panel podsumowujący.

Adresaci szkolenia (100 osób w czterech grupach szkoleniowych): pracownicy, wolontariusze jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych działających w obszarze integracji społecznej w województwie lubelskim, pracownicy samorządu terytorialnego bezpośrednio obsługującego gminne i powiatowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej w zakresie realizacji ich zadań, pracownicy publicznych służb zatrudnienia oraz przedstawiciele innych służb społecznych realizujący zadania w zakresie organizacji i szkolenia wspólnych zespołów interdyscyplinarnych działających na rzecz osób wykluczonych z terenu województwa lubelskiego. Koszt szkolenia: 55 000 zł.

2.Seksualność osób niepełnosprawnych i starszych. Celem szkolenia było poszerzenie świadomości nt. obszarów psychoseksualnych u osób niepełnosprawnych i starszych, rozwijanie umiejętności wychowawczych i terapeutycznych do pracy z osobami

niepełnosprawnymi i starszymi, radzenia sobie z problemami ich seksualności. Zakres merytoryczny szkolenia:

1. Rozwój psychoseksualny i jego zaburzenia.
2. Seksualność osób niepełnosprawnych.
3. Seksualność osób starszych.
4. Analiza różnic między seksualnością osób zdrowych, a osób niepełnosprawnych.
5. Realizacja potrzeby seksualnej przez osoby niepełnosprawne.
6. Realizacja potrzeby seksualnej przez osoby starsze.
7. Przemoc seksualna.
8. Edukacja seksualna osób niepełnosprawnych.
9. Praca z osobą w wieku senioralnym a seksualność.
10. Metody pracy/pomocy w przebiegu zaburzeń seksualnych w wieku senioralnym.
11. Metody pracy/pomocy w przebiegu zaburzeń seksualnych u osób niepełnosprawnych.

Adresaci szkolenia (50 osób w dwóch grupach szkoleniowych): pracownicy instytucji pomocy i integracji społecznej z terenu województwa lubelskiego. Koszt szkolenia: 21 394 zł.

3. Kurs języka migowego dla JOPS, zakładający umożliwienie komunikacji pracowników instytucji pomocy społecznej z osobami niesłyszącymi. Poznany materiał językowy ułatwi późniejszą samodzielną naukę. Kurs przygotowuje uczestników do dalszego kształcenia lub samokształcenia poprzez umiejętności korzystania z podręczników, słowników i materiałów multimedialnych. Zakres merytoryczny kursu:

1. Poznanie podstaw problematyki środowiska osób niesłyszących i ich potrzeb ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji społecznej.
2. Poznanie podstaw wiedzy o języku migowym i jego zastosowania w komunikacji z niesłyszącymi, zapoznanie się z aspektami kultury głuchych.
3. Nabycie praktycznych umiejętności w posługiwaniu się polskim alfabetem palcowym oraz podstawowymi liczebnikami głównymi i porządkowymi.
4. Opanowanie ok. 1000 podstawowych znaków pojęciowych języka migowego oraz technik ich używania zgodnie z zasadami, zarówno Systemu Językowo-Migowego (SJM) jak też Polskiego Języka Migowego (PJM).
5. Opanowanie znaków ideograficznych z naciskiem na słownictwo związane ze świadczeniem usług administracji publicznej.

Adresaci szkolenia (30 osób w trzech grupach szkoleniowych po 10 uczestników): pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa lubelskiego. Koszt szkolenia: 18 304 zł.

W związku z wprowadzeniem od 1 czerwca 2010 r. wytycznych do Priorytetu VII PO KL nowego typu operacji, tj. „Opracowania, realizacji i monitoringu wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie”, ROPS podjął działania zmierzające do opracowania swojego planu działań w tym zakresie. Celem projektu jest utworzenie stałych, zinstytucjonalizowanych mechanizmów wsparcia merytorycznego podmiotów ekonomii społecznej i ich otoczenia. Wsparcie dla osób niepełnosprawnych przewidziane jest w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób pozostających bez pracy, w tym w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

3) Zadania realizowane przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie realizowały zadania z zakresu wsparcia osób niepełnosprawnych przede wszystkim wykorzystując środki PFRON przyznawane wg. algorytmu i w mniejszym stopniu pieniądze unijne. Z analizy danych nadesłanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że utrwała się sytuacja, w której centra zabezpieczają głównie potrzeby związane ze zdrowiem i codziennym funkcjonowaniem niepełnosprawnych mieszkańców. Najwięcej wniosków pozytywnie rozpatrzonych dotyczyło wprowadzenia dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych: 337 z 432 wniosków (78%). Należy jednak podkreślić, że łączna liczba wniosków była niewspółmiernie niska w stosunku do wniosków złożonych na inne zadania. Łączna kwota dofinansowania wyniosła w przypadku tego zadania 1.075.308 zł. Drugie miejsce w pod względem pozytywnie rozpatrzonych wniosków w stosunku do złożonych ogółem zajmuje likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się, technicznych: 2.136 z 3.607 wniosków (59%), trzecie, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze: 8.676 z 19.860 złożonych wniosków (43,70%). W zeszłym roku zadanie to zrealizowano w 90,11% zgłoszonych potrzeb. Najwięcej środków przyznanych powiatom wg. algorytmu przeznaczono na funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej. Łączna kwota przeznaczona na to zadanie w województwie lubelskim wyniosła 31.841.094 zł. Kolejne miejsca zajmują dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, urządzenia

i przedmioty ortopedyczne - 11.109.999 zł, dofinansowanie likwidacji barier - 6.263.923 zł oraz dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych - 6.158.240 zł.

Wszystkie powiaty posiadają strategie i programy działań na rzecz wyrównywania szans i integracji osób niepełnosprawnych. Programy te obejmują między innymi następujące zagadnienia:

1. wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych, poprzez zwiększenie dostępu do edukacji, pracy, usług i świadczeń,
2. wyrównywania poziomu usług socjalnych, medycznych i innych form wsparcia,
3. pomocy rodzinom z osobami niepełnosprawnymi,
4. stworzenia systemu kompleksowej rehabilitacji i aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Działania wdrażane w oparciu o strategie i programy obejmują realizację projektów systemowych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu wyrównywania różnic między regionami II, programów aktywności lokalnej, aktywizacji społecznej i zawodowej skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Powiatowe centra pomocy rodzinie, opisując podejmowane przedsięwzięcia, wskazują na organizowanie staży, warsztatów, zajęć dla osób niepełnosprawnych. W zależności od formy wsparcia, pomocą w ramach każdej z nich objęto kilkanaście - kilkadziesiąt osób w ciągu roku. Powiaty kontynuują i rozwijają projekty rozpoczęte w poprzednich latach. Mając coraz bogatsze doświadczenie i lepsze rozeznanie w potrzebach osób niepełnosprawnych, zgłaszanych zwłaszcza przez organizacje i instytucje pomocy społecznej, ukierunkowują swoje działania na zabezpieczenie najpilniejszych potrzeb środowiska ludzi niepełnosprawnych. Zabiegają przede wszystkim o środki na wdrożenie projektów aktywizujących. Należy jednak podkreślić, że w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych, proporcjonalnie największa jest pomoc indywidualna, związana z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych. Powiatowe centra pomocy rodzinie otrzymują dużo wniosków dotyczących zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, likwidacji barier. Wynika to w głównej mierze z trudnej sytuacji finansowej osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Nie mogąc zabezpieczyć podstawowych potrzeb związanych z opieką i rehabilitacją, występują do powiatu o pomoc w tym zakresie. Powiatowe centra pomocy rodzinie, koncentrując się na wykonywaniu zadań, o których mowa powyżej, w mniejszym stopniu zabiegają o wdrażanie programów aktywizujących, np. realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Z informacji za 2012 r. wynika, że tylko dwa powiaty zleciły do realizacji organizacjom pozarządowym zadania z zakresu rehabilitacji

zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, w oparciu o art. 36 ustawy o rehabilitacji. Wyodrębnia to opisane powyżej zjawisko koncentrowania się instytucji pomocy społecznej na indywidualnym wsparciu osób niepełnosprawnych w ich codziennym funkcjonowaniu, kierowaniu tam środków, kosztem innych form wsparcia. Ponadto, więcej niż połowę środków powiaty przekazują na dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej.

Ubiegły rok był pierwszym, w którym powiaty podjęły realizację pilotażowego Programu „Aktywny samorząd”, zawierającego obszary realizowane uprzednio przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zestawienie informacji ze wszystkich powiatów pokazuje, że największa liczba wniosków dotyczyła obszaru C, tj. pomocy w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (266 wniosków, 184 umowy na łączną kwotę 1.667.003 zł). Na następnych miejscach znalazły się kolejno obszar D, tj. pomocy w utrzymaniu sprawności posiadanego wózka inwalidzkiego (242 wnioski, 126 umów na kwotę 321.643 zł), obszar B1, tj. pomocy w zakupie specjalistycznego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem (151 wniosków, 74 umowy na kwotę 259.089 zł). Kilkadziesiąt wniosków dotyczyło obszaru B2, tj. pomocy w zakupie urządzeń lektorskich i obszaru F, tj. pomocy w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej. Z danych przesłanych przez Lubelski Oddział PFRON wynika, że zaproszenie do Programu przyjęły 24 samorządy powiatowe. Liczba osób niepełnosprawnych bezpośrednio lub pośrednio korzystających z oferty Programu wyniosła 527. Z podsumowania i oceny Programu przez powiaty wynika, że dostrzegają one potrzebę udostępniania różnych form wsparcia w miejscu bliższym zamieszkania osób niepełnosprawnych. Ponadto aprobują rozszerzenie katalogu przypisanych im zadań o takie, które ułatwią funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, będą wspierać ich aktywność, zdobywanie informacji, edukację, a tym samym przyczynią się do integracji. Jednakże większość powiatowych centrów pomocy rodzinie zwróciła uwagę na mankamenty w procedurach Programu oraz trudności z jego wdrażaniem. Podkreślono przede wszystkim następujące niedociągnięcia i mankamenty Programu:

- zbyt krótki czas na złożenie wniosku przez osoby niepełnosprawne, w tym zebranie wymaganych dokumentów, co w praktyce uniemożliwiło części z nich uzyskanie pomocy,
- dokumentacja, w tym wniosek, załączniki i wymagania wobec wnioskodawców niejasne dla osób niepełnosprawnych,
- krótki czas realizacji zadań przez powiatowe centra pomocy rodzinie, przy jednoczesnej

konieczności dostosowania się do czasochłonnych, pracochłonnych i często niejasnych procedur,

- konieczność opracowania wymaganych wg procedur druków wniosków, wzorów oświadczeń, w sytuacji presji czasu i niejasności w treści procedur,
- skomplikowane procedury oceny formalnej i merytorycznej wniosków (wymagana przez PFRON rozbudowana ocena),
- późne przekazanie zadania samorządom powiatowym do realizacji (lipiec 2012 r.),
- niskie środki na obsługę Programu,
- znaczne obciążenie pracą i związane z tym opóźnienia w realizacji innych zadań,
- niskie środki na obsługę Programu w pcpr,
- brak szkoleń dla kadry odpowiedzialnej za wykonywanie Programu.

Szczegółowe uwagi dotyczące warunków Programu dotyczyły:

- zawężania możliwości ubiegania się o dofinansowanie zakupu wózka o napędzie elektrycznym do ściśle określonej grupy osób niepełnosprawnych ze stopniem znacznym oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczoną niepełnosprawnością i stanem zdrowia wykluczającym samodzielne poruszanie się przy pomocy wózka o napędzie ręcznym, podczas gdy sytuacja osób z nieco bardziej sprawnymi rękami jest również bardzo trudna w zakresie poruszania się i możliwości dotarcia do różnych miejsc.

Ponadto, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie podkreślił zastosowanie w Programie rozwiązań budzących, jego zdaniem, wątpliwości, np. dot. oparcia wielkości przyznanych powiatowi środków na informacji o osobach niepełnosprawnych zamieszkujących w roku realizacji Programu na terenie działania realizatora, z podziałem na stopnie niepełnosprawności i wiek. Wyniki spisu powszechnego nie podają tego typu informacji. Szczegółowymi informacjami na ten temat nie dysponują również instytucje.

Działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji społecznej objęły w 2012 r.:

1. Program wyrównywania różnic między regionami II - wszystkie obszary - 18 samorządów, 4.928 osób niepełnosprawnych objętych zadaniami;
2. Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środków komunikowania się - 11 osób;
3. Zadania zlecone - 20 organizacji pozarządowych, 201.871 osób;

Infrastruktura pomocy społecznej - obiekty oferujące wsparcie osobom niepełnosprawnym
2012 r.:

<i>Infrastruktura pomocy społecznej - obiekty służące osobom niepełnosprawnym</i>	<i>Liczba obiektów</i>	<i>Liczba osób niepełnosprawnych</i>
Domy Pomocy Społecznej	46	4. 530
Placówki zapewniające całodobową pomoc osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i starszym	11	274
Środowiskowe Domy Samopomocy	52	1.816
Warsztaty Terapii Zajęciowej	58	1.991
Jednostki poradnictwa specjalistycznego, do których mogą zwrócić się m.in. osoby niepełnosprawne	138	-

Liczba uczestników środowiskowych domów samopomocy i warsztatów terapii zajęciowej w latach 2000 - 2012:

Lata	2000	2001	2002	2003	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ŚDS	480	548	647	767	813	1.197	bd	1.360	1.414	1.601	1.708	1.816
WTZ	690	715	785	1.110	1.241	1.642	1.718	1.874	1.933	1.922	1.938	1.991

Ad 2. Opracowywanie i przedstawianie Pełnomocnikowi informacji o prowadzonej działalności (art. 35 ust. 1 pkt 3 ustawy).

W pierwszym kwartale 2012 r. opracowano, przygotowano i przesłano Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych sprawozdanie z działalności Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Sprawozdanie obejmuje dane własne ROPS, a także uzyskane od departamentów Urzędu Marszałkowskiego oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych. Dane dotyczące samorządu województwa odnoszą się do wydatkowania środków PFRON przez ROPS oraz zadań w sferze edukacji, kultury, sportu, ochrony zdrowia, rynku pracy, infrastruktury.

Ad 3. Dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji (art. 35 ust. 1 pkt 5 ustawy).

W 2011 r. do ROPS złożono 13 wniosków o dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, z tego zrealizowano w 2012 r. 5 projektów. Sejmik Województwa Lubelskiego przeznaczył na dofinansowanie robót

budowlanych kwotę 1.490.479 zł. Komisja rozpatrująca wnioski pod względem merytorycznym i rekomendująca wybrane z nich do realizacji, zdecydowała o rekomendowaniu projektów wykonywanych w cyklu jednorocznym, posiadających pełne zabezpieczenie wkładu własnego w ramach inwestycji objętej wnioskiem. Umowy zawarte z poszczególnymi beneficjentami pozwoliły na wykorzystanie 98% środków przeznaczonych na to zadanie (kwota wypłacona beneficjentom 1.474.994 zł). Niepełne wykorzystanie środków przez trzech beneficjentów wynika z oszczędności poczynionych w czasie procedur przetargowych. Kwoty wynikające z umów oraz wykorzystanie środków obrazuje tabela nr 1 stanowiąca załącznik do niniejszego opracowania. W 2012 r. złożono do ROPS 18 wniosków o dofinansowanie robót na rok przyszły. Projekty zostały przeanalizowane pod względem formalnym, a wnioskodawcy wezwani do koniecznych uzupełnień. Realizacja projektów nastąpi w 2013 r.

Liczba obiektów służących rehabilitacji objętych dofinansowaniem robót budowlanych w latach 2003 - 2012 wraz z kwotą dofinansowania:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
liczba obiektów	8	10	18	13	12	9	8	5	6	5
kwota dofinansowania	3.383.308	3.703.255	5.123.085	1.728.158	5.027.874	1.990.500	1.268.089	1.546.492	2.014.184	1.490.479

Ad 4. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej (art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy).

W 2012 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 5 zakładów aktywności zawodowej zatrudniających łącznie 176 osób niepełnosprawnych. Województwo dofinansowało działalność zakładów ze środków PFRON w kwocie 18.500 zł rocznie na każdego ze 175 niepełnosprawnych pracowników. W przypadku jednego zakładu, koszty zatrudnienia 1 osoby niepełnosprawnej pokrywał samodzielnie organizator. Łączna kwota środków PFRON przeznaczona na dofinansowanie zakładów w 2012 r. wyniosła 3.809.569zł. Ponadto środki Funduszu zostały uzupełnione, na wniosek organizatorów zaz, środkami z budżetu województwa. Łączna kwota wsparcia wyniosła 359.722 zł. Tabela nr 2 stanowiąca załącznik do opracowania, zawiera szczegółowe dane dotyczące wysokości kwot przyznanych zakładom. W 2012 r. nie utworzono żadnego nowego zakładu.

Ad 5. Opiniowanie wniosku o wpis do rejestru ośrodków przyjmujących grupy turnusów rehabilitacyjnych (art. 35 ust. 1 pkt 9 ustawy).

Oddział ds. rehabilitacji ROPS przygotowuje opinie w sprawie ośrodków przyjmujących grupy turnusów rehabilitacyjnych finansowanych z PFRON, które wpisywane są do rejestru prowadzonego przez Wojewodę Lubelskiego. Wydanie opinii poprzedzone jest wizytacją prowadzoną przez pracowników Oddziału dotyczącą spełniania przez wnioskodawcę odpowiednich przepisów w zakresie dostosowania obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych. Kontrola podlega dostępność obiektu oraz poziom bezpieczeństwa i komfortu jakie zapewnia ośrodek.

W 2012 r. wydano 3 opinie dotyczące następujących ośrodków:

1. Ośrodek Wczasów Zdrowotnych BEZETA, Skrobow Kolonia 104 G - dwie opinie negatywne (druga wydana po ponownym złożeniu wniosku przez właściciela ośrodka, w sytuacji, kiedy otrzymał odmowę wpisu do rejestru ośrodków). Obie opinie były negatywne z uwagi na niedogodne, zagrażające bezpieczeństwu osób niepełnosprawnych warunki pobytu w ośrodku (bezpośrednie sąsiedztwo obiektów przemysłowych, jedyna droga dojazdowa do ośrodka bez chodnika).
2. Kardiologiczny Szpital Uzdrowiskowy, ul. Górskiego 5, 24-140 Nałęczów - opinia pozytywna.

Ad 6. Współpraca z Wojewódzką Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie współpracuje z Wojewódzką Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych poprzez kierowanie do Rady wniosków o zaopiniowanie uchwał Zarządu i Sejmiku Województwa Lubelskiego, udział w jej posiedzeniach członków kierownictwa ROPS oraz poprzez organizację posiedzeń Rady obejmującą zapewnienie sali konferencyjnej i protokolanta. W 2012 r. odbyły się 3 posiedzenia Rady:

1. w dniu 8 marca 2012 r. dot. głównie stanu realizacji ulg dla osób niepełnosprawnych w publicznym transporcie osobowym na terenie województwa lubelskiego (przedstawiciel Departamentu Mienia, Infrastruktury i Inwestycji Urzędu Marszałkowskiego) oraz wykorzystania środków EFS na realizację projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych (przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego i Podkomitetu Monitorującego PO KL),

2. w dniu 18 maja 2012 r. poświęcone zaprezentowaniu powiatowych rad z terenu całego województwa lubelskiego wybranych na kadencję 2011 - 2014 oraz omówieniu przez przedstawicieli tychże rad sposobu wydatkowania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przyznanych poszczególnym powiatom w 2012 r. na realizację zadań ustawowych, ze szczególnym uwzględnieniem zadań zleczanych organizacjom pozarządowym. Tematyka posiedzenia obejmowała ponadto informację o zadaniach z zakresu rehabilitacji społeczno - zawodowej osób niepełnosprawnych wykonanych w roku 2011 r. i przedsięwziętych do wykonania w roku 2012, omówienie Programu „Aktywny Samorząd” (Dyrektor Oddziału Lubelskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), zagadnienie dot. możliwości wsparcia działań wojewódzkiej i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych z funduszy krajowych i unijnych (przedstawiciele ROPS i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie), przedstawienie aktualnych prac Sejmu dotyczących rehabilitacji osób niepełnosprawnych (posłowie Komisji Polityki Społecznej z terenu województwa lubelskiego),
3. w dniu 6 listopada 2012 r. odnoszące się do działalności Rady w 2012 roku, realizacji uchwał zaopiniowanych przez Radę, możliwości aplikowania o środki w projektach systemowych RPO. Na posiedzeniu wybrano także nowe prezydium Rady na 2013 r. Uchwały podjęte przez Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych przy Marszałku Województwa Lubelskiego w 2012 r.:
 1. Uchwała nr 1/2012 Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Marszałku Województwa Lubelskiego z dnia 10 kwietnia 2012 r. w sprawie zaopiniowania projektu uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego dotyczącego określenia zadań Samorządu Województwa Lubelskiego, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w roku 2012 - pozytywna opinia WSR ds. ON dot. podziału środków.
 2. Uchwała nr 2/2012 Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. osób Niepełnosprawnych przy Marszałku Województwa Lubelskiego z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie zaopiniowania wystąpienia Samorządu Województwa Lubelskiego dotyczącego realizacji Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami obszar A - pozytywna opinia WSR ds. ON dot. realizacji Programu.

Przedstawiciele Rady reprezentowali ją również w Komisjach powołanych w celu wypracowywania rekomendacji dot. podziału środków PFRON na zadania ustawowe województwa z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz zarekomendowania do realizacji poszczególnych projektów realizowanych w ramach tych zadań. Ponadto Rada parokrotnie wyrażała opinię dot. stanowiska gmin wobec zwrotu kosztów przejazdów dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców.

Ad 7. Współpraca z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami w realizacji zadań wynikających z ustawy (art. 35 ust. 1 pkt 7 ustawy).

Współpraca z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami w realizacji zadań wynikających z ustawy jest prowadzona we wszystkich obszarach działalności Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Przybierała różnorodne formy, m.in. organizacji lub współorganizacji szkoleń i konferencji, udzielania dofinansowania jednostkom samorządów powiatowych i gminnych w ramach realizowanych zadań.

Ad 8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi (art. 35 ust. 1 pkt 8 ustawy).

Organizacje pozarządowe mogą być beneficjentami wszystkich zadań samorządu województwa z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Jednakże między innymi z uwagi na trudności organizacyjne, bądź dot. zapewnienia wkładu własnego w zadaniach inwestycyjnych, najczęściej ubiegają się o dotację na wykonanie zadań zleconych z zakresu rehabilitacji. W tym wypadku łatwiej jest zarówno zarządzać projektami, jak również zabezpieczyć wkład własny, np. w postaci pracy społecznej członków i wolontariuszy. W ubiegłym roku 1 organizacja pozarządowa skorzystała z dofinansowania do robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, prowadząc 2 inwestycje. Łączna kwota dofinansowania wyniosła blisko 600.000 zł. Ponadto 3 zakłady aktywności zawodowej prowadzone przez organizacje pozarządowe uzyskały dofinansowanie w ramach kosztów działania ze środków PFRON oraz ze środków województwa. Należy podkreślić, że na terenie województwa lubelskiego tylko nieliczne organizacje pozarządowe są w stanie podjąć projekty złożone logistycznie i przede wszystkim wymagające dużych nakładów finansowych. Konieczność samodzielnego zabezpieczenia, bądź pozyskania z innych źródeł środków stanowiących wkład własny w wysokości co najmniej 50% wartości inwestycji, jest dla większości z nich barierą uniemożliwiającą uzyskanie środków od Województwa Lubelskiego.

Akt wykonawczy w postaci rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom i organizacjom pozarządowym (Dz. U z 2008 r. Nr 29, poz. 172) umożliwił Samorządowi Województwa Lubelskiego rozszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych o udzielanie dotacji na zadania wykonywane przez te organizacje. Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym przeznaczono w ubiegłym roku kwotę 726.982 zł. W ramach konkursu nr 1/2012 podpisano 55 umów na łączną kwotę 650.569 zł. W celu wykorzystania pozostałej kwoty 76.413 zł, w dniu 14 sierpnia 2012 r. ogłoszono konkurs nr 2/2012, obejmujący 3 wybrane zadania (prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, które mają na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych, rozwijają umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną, usprawniają i wspierają funkcjonowanie osób z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną w różnych rolach społecznych i w różnych środowiskach; organizowanie regionalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach; promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego). Podpisano 15 umów na łączną kwotę 76.409 zł. Organizacje wykorzystały przyznaną kwotę w 99,9%. Analiza sprawozdań nadesłanych przez oferentów wykazała, że zadania zostały wykonywane i rozliczone prawidłowo, zgodnie z harmonogramami i kosztorysami określonymi w umowach. Uchybienia odnotowano w 2 sprawozdaniach. Zostały one skorygowane przez oferentów. Prawidłowość wykonania zadań sprawdzana jest także w trakcie kontroli umów z 2012 r. Tabela nr 3 dołączona do opracowania, zawiera spis organizacji, które otrzymały dotację na realizację zadań zleczonych w 2012 r. Na dofinansowanie promocji inicjatyw środowiskowych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz wspieranie działań służących aktywizacji osób starszych przeznaczono w ramach konkursu z zakresu pomocy społecznej kwotę 132.488 zł środków budżetu województwa. Tabela nr 4 przedstawia organizacje, które otrzymały dotację w tym zakresie.

Kontrole umów zawartych w ramach zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

W 2012 r. pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie przeprowadzili 58 kontroli wykonania zadań wg. umów dot. zadań zleczanych organizacjom pozarządowym w 2011 r. Sprawdzeniu podlegały oryginały i kserokopie dokumentów rozliczeniowych, tj. faktur, rachunków, umów, przelewów dot. realizacji zadania, dokumenty i inne nośniki informacji obrazujące faktyczną realizację zadania oraz lista osób niepełnosprawnych, potwierdzająca wojewódzki charakter zadania. Szczegółowy wykaz umów podlegających kontroli w tabeli nr 5 załączonej do informacji.

Program wyrównywania różnic między regionami II - obszar A.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej był w 2012 r. realizatorem **Programu wyrównywania różnic między regionami II - obszar A**, który objął 7 pozytywnie zweryfikowanych projektów na łączną wnioskowaną kwotę środków PFRON **382.143,08 zł**. Umowy o realizację zadań zostały zwarte w 2013 r. Program został uruchomiony przez PFRON w lipcu 2012 r. Krótkie terminy na złożenie wniosków przez projektodawców, jak również na opracowanie wystąpienia samorządu województwa do Funduszu, przysporzyły trudności i przyczyniły się do rezygnacji części projektodawców z ubiegania się o dofinansowanie.

Podsumowanie

Środki wydatkowane przez samorząd województwa na zadania w zakresie szeroko pojętej rehabilitacji i integracji osób niepełnosprawnych wyniosły w 2012 r. 6.586.767 zł, w tym:

1. 3.809.569 zł dotacja PFRON do działalności zakładów aktywności zawodowej,
2. 359.722 zł dotacja województwa do działalności zakładów aktywności zawodowej,
3. 1.474.994 zł dofinansowanie z PFRON robót budowlanych,
4. 726.978 zł środków PFRON na otwarte konkursy ofert na zadania zleczane organizacjom pozarządowym,
5. 70.820 zł na zadania publiczne w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
6. 12.196 zł środków z budżetu województwa na zadania związane z udostępnianiem dóbr kultury osobom niepełnosprawnym,

7. 132.488 zł środków z budżetu województwa na zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym promocję inicjatyw środowiskowych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz wspieranie działań służących aktywizacji osób starszych.

Obok wydatków opisanych powyżej, opłaconych ze środków PFRON i budżetu województwa należy uwzględnić również środki unijne pozyskane w ramach PO KL. Wysokość środków przekazana na podstawie wniosków z 2012 r., oszacowana zostanie przez Wojewódzki Urząd Pracy dopiero w bieżącym roku, po zawarciu umów z beneficjentami.

W minionym roku Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazał województwu lubelskiemu jedną transzę środków. Pozwoliła ona na dofinansowanie wszystkich projektów obejmujących roboty budowlane wykonane w cyklu jednorocznym. Było to podyktowane przede wszystkim umiarkowanym zainteresowaniem pozyskaniem środków PFRON ze strony samorządów. Obserwując ilość i charakter wniosków złożonych pod koniec 2012 r. do realizacji w 2013 r. można zaobserwować ponowny wzrost zainteresowania tymi środkami. Środki przeznaczone na zadania zlecone umożliwiły zorganizowanie 2 konkursów i prawie 100% wykorzystanie przyznanej dotacji. Z perspektywy kilku lat zlecenia przez województwo zadań z zakresu rehabilitacji można zaobserwować coraz lepsze przygotowanie organizacji do ubiegania się o dotację w ramach konkursów. Większość organizacji nie popełnia błędów formalnych ani merytorycznych sporządzając oferty w oparciu o obowiązujące przepisy. Projekty są także przemyślane pod względem merytorycznym, w odniesieniu do zakresu zadania, potrzeb, zasięgu, liczby osób, do których są kierowane. Można również zauważyć chęć podejmowania przez organizacje i fundacje bardziej specjalistycznych, złożonych działań. Dotyczy to podmiotów najprężniej działających, będących w stanie rozwijać swoją działalność o nowe formy wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Dostrzegają one luki w systemie rehabilitacji, potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych i wychodzą im naprzeciw, zwłaszcza zabiegając o rozwój wsparcia środowiskowego. Problemem są jednak ograniczone środki samorządu na dofinansowanie tego typu działań. Skuteczna pomoc organizacjom w tym zakresie wymaga zmian systemowych, w tym rozszerzenia katalogu zadań przypisanych samorządowi województwa lub zastąpienia istniejących już i w dużej mierze zabezpieczonych zadań, nowymi, odpowiadającymi na aktualne potrzeby osób niepełnosprawnych.

Coraz większe zaniepokojenie samorządów budzi sposób funkcjonowania PFRON. Zarówno w sferze finansowej, prawnej, jak i organizacyjnej. W połowie roku 2011 PFRON wstrzymał wypłacanie środków z SODiR części zakładów aktywności zawodowej. Postawiło

to zakłady i samorządy województw w niezwykle trudnej sytuacji finansowej. Wyплаты przywrócono w 2012r. Jednak Województwo Lubelskie, w trosce o funkcjonowanie zakładów, musiało ponieść dodatkowe koszty rekompensując brak zaplanowanych w preliminarzach zas. środków. Z negatywną oceną spotyka się również sposób wprowadzania programów celowych PFRON adresowanych do samorządów. Problemem jest przede wszystkim arbitralne narzucanie samorządom dodatkowych zadań, bez dostatecznej konsultacji oraz dopasowania programów do potrzeb i możliwości samorządów, a także arbitralne wyznaczanie i zmienianie terminów ich realizacji.

Znaczący wpływ na działalność samorządów, szczególnie powiatowych, w zakresie wspierania i rehabilitacji społeczno - zawodowej osób niepełnosprawnych, wywarły w ubiegłym roku posunięcia PFRON, polegające na przekazywaniu powiatom do realizacji Programu „Aktywny samorząd”. Sprawozdania z realizacji zadań przekazane przez powiaty do ROPS wskazują, że rozpoczęcie realizacji programu w połowie roku z oczywistych względów zaowocowało dezinformacją, chaosem i brakiem przygotowania finansowego, kadrowego, organizacyjnego. Podobnie problemowa była również próba przekazania samorządom województw programu „Student II”. W zamyśle PFRON program miał być realizowany przez samorządy wojewódzkie, co w żaden sposób nie poprawiało sytuacji niepełnosprawnych studentów. W efekcie program przekazano powiatom bez przygotowania odpowiednich procedur i bez koniecznego okresu czasu na przygotowanie samorządów do jego realizacji. Jednocześnie zapisy programów noszą często znamiona przymusu, gdyż w przypadku nie przyjęcia przez samorząd programu do realizacji pozbawiają potencjalnych beneficjentów możliwości uzyskania wsparcia. W ocenie samorządów nie przyjęcie realizacji programu przez konkretny samorząd winno skutkować dalszą realizacją zdania przez oddział PFRON, co umożliwi dostęp do danego rodzaju wsparcia osobom, które dotychczas z niego korzystały.

Z punktu widzenia samorządu województwa w 2012 r. problemy w realizacji zadań spowodowały następujące sytuacje:

1. wyznaczenie przez PFRON zbyt krótkiego terminu na przyjmowanie wniosków w ramach Programu wyrównywania różnic między regionami II i niespodziewane jego wydłużenie,
2. informowanie przez PFRON na stronie internetowej o II transzy środków, a potem odwołanie informacji,

3. brak odpowiedniej konsultacji ws. Programu „Student II” i przekazywanie informacji samorządom i beneficjentom, że województwa przejmą jego realizację, do czego ostatecznie nie doszło.

W świetle zapowiadanych zmian w funkcjonowaniu PFRON istnieje potrzeba prowadzenia przez fundusz spójnej polityki informacyjnej oraz konsultowania z samorządami planowanych zmian i uwzględniania ich uwag. Bez tego nie dojdzie do racjonalnego, przemyślanego i odpowiedzialnego przekazywania kompetencji jednostkom samorządowym.

Informację sporządziła Małgorzata Zembruska, Inspektor ds. rehabilitacji społeczno - zawodowej oraz zadań zleconych organizacjom pozarządowym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.